

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-263/14

**Euroopa Parlament
versus
Euroopa Liidu Nõukogu**

Tühistamishagi — Ühine välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) — Otsus 2014/198/ÜVJP — Euroopa Liidu ja Tansaania Ühendvabariigi vaheline leping, mis käsitleb piraatlusjuhtumi toimepanemises kahtlustatavate isikute ja kinnipeetud seonduvate vahendite Euroopa Liidu juhitud merevägede poolt Tansaania Ühendvabariigile üleandmise tingimusi — Õigusliku aluse valik — Kohustus teavitada viivitamata ja täielikult Euroopa Parlamenti rahvusvaheliste lepingute üle läbirääkimiste pidamise ja nende sõlmimise käigus kõigil menetluse etappidel — Vaidlustatud otsuse tühistamise korral selle tagajärgede kehtimajätmine

Kokkuvõte – Euroopa Kohtu otsus (suurkoda), 14. juuni 2016

- 1. Euroopa Liit — Institutsioonide aktide seaduslikkuse kohtulik kontroll — Ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames vastu võetud aktid — Kontrolli ulatus — Õigusliku aluse valiku kontrollimine*
(ELL artikkel 40; ELL artikli 275 teine lõik)
- 2. Institutsioonide aktid — Õigusliku aluse valik — Kriteeriumid — Akt, millega taotletakse kahte eesmärki või reguleeritakse kahte valdkonda — Viide peamisele või ülekaalukale eesmärgile või koostisosale — Otsus 2014/198 Euroopa Liidu ja Tansaania Ühendvabariigi vahelise lepingu sõlmimise kohta — Eesmärk, mis võimaldab saata Somaalias Euroopa Liidu sõjalise operatsiooni käigus kinni peetud isikud sellesse kolmandasse riiki — Vastuvõtmine ainult ELL artiklil 37 alusel*
(ELL artikkel 37; ELTL artikli 218 lõike 6 teine lõik; nõukogu ühismeede 2008/851, artikkel 12; nõukogu otsus 2014/198/ÜVJP)
- 3. Rahvusvahelised lepingud — Liidu lepingud — Läbirääkimised ja sõlmimine — Parlamendi teavitamisõigus — Ulatus — Ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas sõlmitud lepingud*
(ELL artikli 21 lõige 3; ELTL artikli 218 lõige 10)
- 4. Ühine välis- ja julgeolekupoliitika — Rahvusvahelised lepingud — Euroopa Liidu ja Tansaania Ühendvabariigi vaheline leping, mis käsitleb Euroopa Liidu sõjalise operatsiooni Somaalias käigus piraatlusjuhtumi toimepanemises kahtlustatavate isikute ja kinnipeetud seonduvate vahendite üleandmise tingimusi — Otsuse, mis käsitleb Liidu nimel lepingu allkirjastamist, vastuvõtmine parlamendi teavitamisõigust eirates — Lubamatus — Tühistamine*
(ELTL artikli 218 lõige 10; nõukogu otsus 2014/198/ÜVJP)

1. Mis puutub ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud sätte alusel vastu võetud aktidesse, siis Euroopa Kohtu ülesanne on jälgida eelkõige ELTL artikli 275 teise lõigu lause esimese osa ja ELL artikli 40 alusel, et selle poliitika elluviimine ei mõjuta ELi toimimise lepingust tulenevate liidu pädevuste teostamiseks aluslepingutes ette nähtud menetluste ja institutsioonide vastavate volituste kohaldamist. Liidu õigusakti sobiva õigusliku aluse valik on põhiseadusliku tähtsusega, vale õiguslik alus võib tuua kaasa sõlmimise otsuse enda kehtetuse, eelkõige juhul, kui õige õiguslik alus näeb ette teistsuguse menetluse õigusakti andmiseks kui see, mida tegelikult järgiti.

(vt punkt 42)

2. Liidu õigusakti, sealhulgas rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks vastu võetud õigusakti õigusliku aluse valik peab põhinema objektiivsetel asjaoludel, mis on kohtulikult kontrollitavad ja mille hulka kuuluvad eelkõige selle õigusakti eesmärk ja sisu. Kui liidu õigusakti kontrollimise käigus selgub, et sellega taotletakse kahte eesmärki või et sellega reguleeritakse kahte valdkonda ning üks neist eesmärkidest või valdkondadest on määratletav peamisena, samas kui teine on vaid kõrvalise tähtsusega, peab õigusaktil olema üksainus õiguslik alus, see tähendab peamisest või olulisemast eesmärgist või valdkonnast tulenev õiguslik alus. Seevastu erandlikult juhul, kui meetmel on korruga mitu omavahel lahutamatult seotud eesmärki või osa, millest ükski ei ole teiste suhtes kõrvalise tähtsusega, mistõttu kuuluvad kohaldamisele aluslepingute erinevad sätted, peab meetme õiguslikuks aluseks erandina võtma vastavad erinevad õiguslikud alused.

Mis puutub Euroopa Liidu ja Tansaania Ühendvabariigi vahelisse lepingusse, mis käsitleb Euroopa Liidu juhitavate merevägede poolt (EUNAVFOR) piraatlusjuhtumi toimepanemises kahtlustatavate isikute ja kinnipeetud seonduvate vahendite üleandmise tingimusi, siis see on sõlmitud ÜVJP valdkonda kuuluva ühismeetme 2008/851, mis käsitleb Euroopa Liidu sõjalist operatsiooni Somaalias, artiklit 12 kohaldades, et aidata kaasa piraatlusjuhtumite ja relvastatud röövimiste tõkestamisele, ennetamisele ja ohjamisele Somaalia ranniku lähedal, selleks et võimaldada saata Euroopa Liidu ja Somaalia sõjalise operatsiooni (operatsioon Atalanta) käigus EUNAVFORi poolt kinnipeetud ja vahistatud isikud ning arestitud vara kolmandasse riiki, kes soovib teostada oma jurisdiktsiooni nende isikute ja vara suhtes. See leping on tihedalt seotud operatsiooniga Atalanta, nii et selle operatsiooni puudumisel selle lepingu ese puuduks. Kuna ELi ja Tansaania Ühendvabariigi vaheline leping on olemas ainult EUNAVFORi tegevust täiendavalt, kaotaks see leping oma eseme päeval, mil need relvajõud oma tegevuse lõpetavad. Nende merejõudude tegevust ei saa seoses sellega samastada liikmesriikide kohtu- või politseiasutuste tegevusega, kuna nimetatud tegevus toimub eranditult sellise eriooperatsiooni käigus, mis kuulub ÜVJP valdkonda, mille täitmisega see on lahutamatult seotud. Kuna see leping on seotud valdavalt ÜVJP, mitte õiguslasest koostööga kriminaalasjades või politseikoostööga, võib liidu otsus nimetatud lepingu allkirjastamise ja sõlmimise kohta põhjendatult põhineda ainult ELL artiklil 37. Seega on see õigesti vastu võetud vastavalt ELTL artikli 218 lõike 6 teise lõigu lause esimeses osas ette nähtud menetlusele.

(vt punktid 43, 44, 48, 51, 53, 55)

3. ELTL artikli 218 lõikega 10 ette nähtud kohustust, mille kohaselt parlamenti teavitatakse viivitamata ja täielikult rahvusvaheliste lepingute üle läbirääkimiste pidamisest ja nende sõlmimisest, kohaldatakse kõigis rahvusvahelise lepingu sõlmimise menetlustes, kaasa arvatud eranditult ÜVJPga seotud lepingute puhul. ELTL artikli 218 kohta tuleb märkida, et see artikkel näeb selguse, järjekindluse ja ratsionaliseerimise nõuete täitmiseks ette ühtse ja üldkohaldatava menetluse, mis puudutab nende rahvusvaheliste lepingute üle peetavaid läbirääkimisi ja lepingute sõlmimist, mida liit on pädev sõlmima kõikides oma tegevusvaldkondades, kaasa arvatud ÜVJP, mille suhtes ei kohaldata erinevalt teistest valdkondadest mingit erimenetlust.

Kuigi parlamendile ÜVJP valdkonnas antud roll on küll piiratud, kuna ta on jäetud kõrvale selliste lepingute läbirääkimis- ja sõlmimismenetlusest, mis on seotud eranditult ÜVJPga, ei tähenda see siiski seda, et tal ei ole seoses liidu selle poliitikaga mingeid õigusi. Parlamendi osalemine otsustusprotsessis

peegeldab demokraatia aluspõhimõtte järgimist liidu tasandil, nimelt seda, et rahvas osaleb esinduskogu kaudu võimu teostamisel. Rahvusvahelistele lepingute üle läbirääkimiste pidamise ja nende sõlmimise menetluse suhtes avaldub ELTL artikli 218 lõikes 10 ette nähtud teavitamismõttes liidu aluseks olev demokraatia põhimõte.

See teavitamismõte on ette nähtud selleks, et parlament saaks teostada demokraatlikku järelevalvet liidu välistegevuse üle ja konkreetsemalt kontrollida, kas tema volitusi on lepingu sõlmimise otsuse õigusliku aluse valikust tingituna täpselt järgitud. Seoses sellega, kuigi nõue teavitada parlamenti täielikult ja viivitamata ei ole suunatud sellele, et viimati nimetatud saaks osaleda ÜVJPga seotud lepingute üle läbirääkimistel ja nende sõlmimisel, võimaldab see tal lisaks sellele, et kontrollida, kas selle poliitika raames võetud meetmetel on sobiv õiguslik alus, ka teostada omaenda pädevust, olles täielikult teadlik liidu kogu välistegevusest. Kuna liit peab nimelt vastavalt ELL artikli 21 lõikele 3 tagama kooskõla oma välistegevuse eri valdkondade vahel, siis teiste institutsioonide ELTL artikli 218 lõikest 10 tulenev teavitamiskohustus parlamendi suhtes aitab kaasa sellele, et tagada selle tegevuse ühtsus ja sidusus.

(vt punktid 68–72)

4. Nõukogu otsus liidu ja kolmanda riigi vahel sõlmitud ja ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) valdkonda kuuluva lepingu allkirjastamise kohta tuleb tühistada, kui see on vastu võetud ilma, et parlamenti oleks teavitatud viivitamata ja täielikult kooskõlas ELTL artikli 218 lõikega 10 kõigil menetluse etappidel ja kui viimane ei saanud teostada talle aluslepingutega antud järelevalveõigust ÜVJP valdkonnas ning olenevalt olukorrast esitada oma seisukohti, eriti mis puudutab õiget õiguslikku alust, millele tuginedes arutusel olev akt tuleb vastu võtta. Teavitamismõude eiramine kahjustab neis oludes tingimusi, mille alusel parlament täidab oma ülesandeid ÜVJP valdkonnas, ning seega on tegemist olulise menetlusnormi rikkumisega.

5. Kuigi ELTL artikli 218 lõike 10 kohaselt tuleb parlamenti teavitada kõigil menetluse etappidel, siis see, et tema osalemine ainult ÜVJP valdkonda kuuluvate lepingute sõlmimise läbirääkimistel on välistatud, tähendab, et teavitamise kohustus ei laiene nõukogusisese ettevalmistava menetluse etappidele. Kuna see on nii, siis ei saa parlamendi teavitamise kohustus piirduda ainult menetluse etappidega, vaid laieneb ka vahepeal saavutatud tulemustele, milleni läbirääkimistel jõutakse. Seoses sellega nõuab teavitamiskohustus, et nõukogu edastaks parlamendile läbirääkimiste eest vastutava nõukogu välissuhete nõunike koostatud lepingu eelnõu ning otsuse eelnõu tekstid, juhul kui nende eelnõude tekstid on edastatud lepingu sõlmimise eesmärgil asjaomase kolmanda riigi ametiasutustele. Lisaks, kuna parlamendi kontrolliõiguse teostamine on võimalik ainult kavandatava lepingu enda sisu teades, mitte aga teiste selliste lepingute sisu alusel, millel võib olla sarnaseid jooni, siis teiste riikidega sõlmitud lepingute olemasolu, millest parlament võib olla teadlik, ei ole seoses sellega oluline.

(vt punktid 77, 78, 84)